

Den Haag

Corona Journaal Haagse economie

16 April 2020

Inleiding en inhoud

De coronacrisis en de genomen maatregelen om de verspreiding van het virus te controleren, hebben grote gevolgen voor ons leven en de Haagse economie en de arbeidsmarkt. Veel ondernemers hebben hun deuren moeten sluiten, kunnen geen of moeilijker zakendoen met buitenlandse partners, krijgen onderdelen of producten niet meer geleverd, hebben te maken met stijgende transportkosten of beurzen en reizen die worden afgezegd. Deze maatregelen hebben zowel direct als indirect, op korte en lange termijn grote economische consequenties.

Wat de precieze gevolgen van het virus zijn, blijft lastig te zeggen, alhoewel de impact steeds zichtbaarder wordt, bijvoorbeeld in de vorm van faillissementen. Het doel van dit journaal is om aan de hand van beschikbare onderzoeken en cijfers inzicht te geven in de (mogelijke) economische impact op de Haagse economie. Het journaal zal regelmatig worden ge-update.

Deze versie is de tweede editie.

Inhoud:

1. Impact op de wereldeconomie: prognose IMF
2. Impact op de landelijke economie; scenario's van ING, ABN Amro, Rabobank
3. Ondernemersvertrouwen
4. Faillissementen en starters
5. Impact op Haagse economie
6. Vervolg
7. Bronnen

Links naar andere monitoren in deze regio:

- <https://www.economicboardzuidholland.nl/3387-2/>
- <https://www.ondernemen010.nl/actueel/effect-corona-op-economie/Impact-coronacrisis-economie-van-Rotterdam-Rijnmond-NEO-EUR-29032020-b.pdf>

Impact op de wereld economie: Prognose IMF

Op 14 april jl. heeft het Internationaal Monetair Fonds zijn halfjaarlijkse prognose voor de internationale economie gepresenteerd. Volgens het IMF is de uitbraak de grootste crisis sinds de Grote Depressie uit de jaren dertig. Destijds kromp de economie van ontwikkelde landen met 16%.

Volgens de prognose van het IMF krimpt de wereldeconomie met 3% dit jaar. De economische krimp in de Verenigde Staten bedraagt dit jaar 5,9% , de krimp in de eurozone is zelfs 7,5%. Hetzelfde geldt voor Nederland.

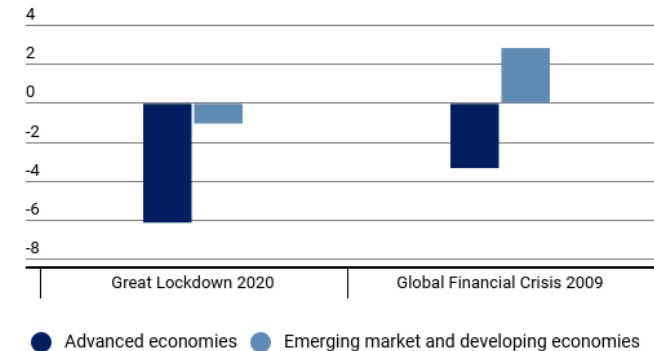
Het IMF schetst ook de impact van varianten waarbij de bestrijding van de huidige crisis langer duurt, het virus volgend jaar weer terugkomt, of allebei. In dat geval wordt de economische schade nog veel forser. In het ergste geval komt daar in 2020 en 2021 samen nog eens 8 procent krimp bij, waarbij ruim een tiende van het wereldwijde bruto binnenlands product dan verdampt.

De cijfers zijn een forse bijstelling ten opzichte van januari. Toen ging het IMF nog uit van een groei van 3,3% dit jaar. De omslag voltrok zich razendsnel. De klap is ook beduidend groter dan tijdens de financiële crisis van 2008 en 2009. In dat laatste jaar kromp de wereldeconomie volgens het IMF met 0,1%.

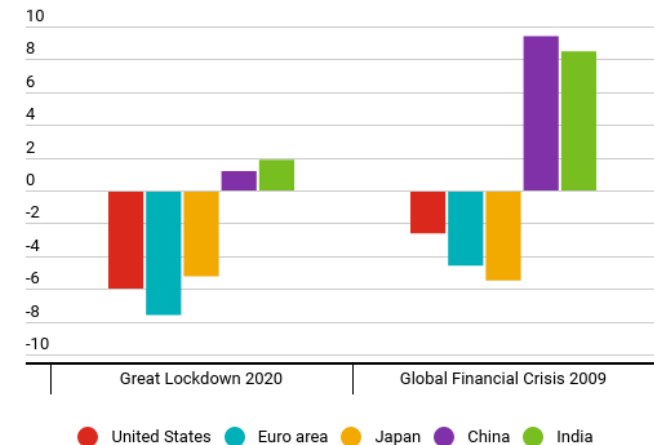
Global crisis

Both advanced economies and emerging market and developing economies are in recession. Major economies have also been significantly downgraded.

(real GDP growth, year-on-year percent change)

(real GDP growth, year-on-year percent change)

Source: IMF, *World Economic Outlook*.

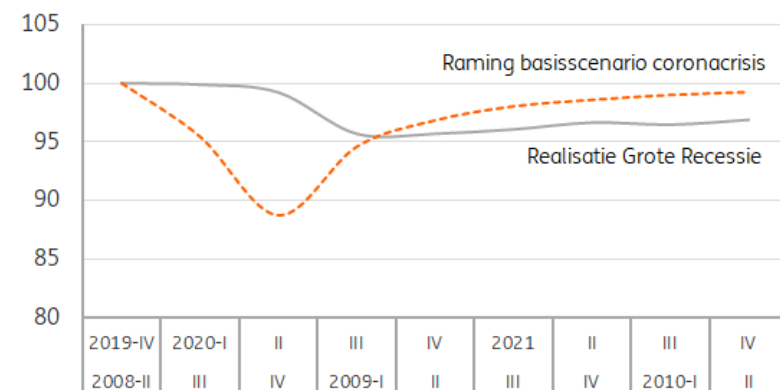
Impact op de landelijke economie: Scenario's ING

ING heeft op 8 april jl. enkele scenario's gepubliceerd. Volgens ING ligt door de uitbraak van het coronavirus ongeveer een vijfde van de Nederlandse economie grotendeels stil. Hoe langer de coronaproblematiek duurt, hoe groter het deel van de economie dat wordt getroffen.

In het basisscenario waarin het virus snel onder controle komt, duurt het zeker tot eind 2020 voordat de meeste grote sectoren qua omzet weer in de buurt zijn van hun 'normale niveau'. Daarbij is de inschatting dat het dieptepunt qua economische activiteit in april en mei ligt. De economie krimpt in 2020 met circa 6 tot 8% ten opzichte van vorig jaar. Sommige gevolgen, zoals een sterke stijging van de werkloosheid, zullen zich later manifesteren.

Diepere dip, maar ook sneller herstel dan tijdens Grote Recessie

Bruto binnenlands product, volume-index 100 = pre-crisis piek

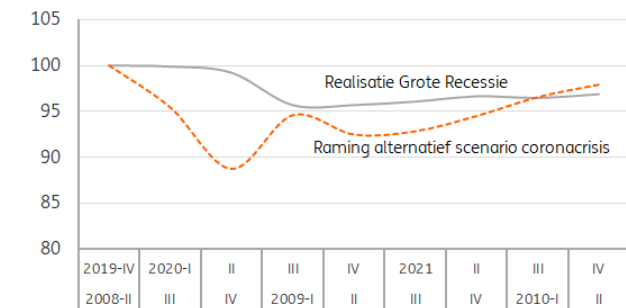
Bron: CBS, scenarioraming ING Economisch Bureau

In een alternatief scenario dat ING heeft ontwikkeld en waarin het virus in de herfst terugkomt, duurt het zeker tot eind 2021 voordat de meeste grote sectoren qua omzet weer in de buurt zijn van het niveau van voor de coronacrisis.

Tot september verloopt dit scenario voor de verschillende sectoren ook hetzelfde als het basisscenario. Als het virus weer de kop op steekt zijn het bij de tweede dip wederom dezelfde sectoren die direct hard geraakt worden. Doordat de overheidsmaatregelen meer op de lokale situatie worden toegesneden, worden omzetten van bedrijven in deze sectoren minder hard geraakt maar liggen tot begin 2021 toch nog wel 50% onder "normaal".

Ook bij tweede dip sneller herstel dan tijdens Grote Recessie

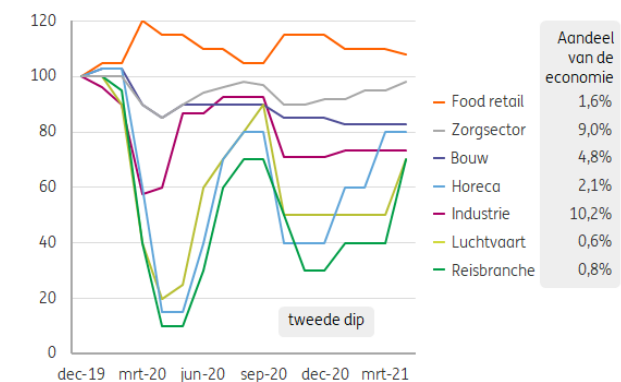
Bruto binnenlands product, volume-index 100 = pre-crisis piek

Bron: CBS, scenarioraming ING Economisch Bureau

Tweede dip in scenario 2 in de herfst voor vooral horeca, reisbranche en luchtvaart

Indicatie verwachte omzetontwikkeling voor enkele sectoren in base case scenario (index, dec 2019 = 100, seizoensgecorrigeerd)

Bron: ING Economisch Bureau

Impact op de landelijke economie: Scenario's ABN AMRO

ABN AMRO heeft op 27 maart jl. hun verwachtingen voor de economie gepubliceerd. ABN AMRO verwacht dat de Nederlandse economie in [2020 met 3,5 procent zal krimpen](#). Indien de meeste beperkingen, zoals de sluiting van cafés en restaurants, in mei worden opgeheven, kan de economische groei in de zomer sterk opveren. Toch verwacht de bank niet dat het verlies dan meteen helemaal wordt goedge maakt.

De werkloosheid zal de komende maanden stijgen en het consumentenvertrouwen zal dit jaar niet helemaal herstellen. De consumptie en de investeringen zullen daardoor flink terugvallen. Met name de industrie, de bouw en de technologiesector zullen last krijgen van terugvallende investeringen in andere sectoren. De economische groei kan pas in 2021 echt herstellen.

Het inschatten van de precieze economische effecten is moeilijk, omdat deze crisis niet te vergelijken is met eerdere economische schokken uit de moderne geschiedenis en gepaard gaat met grote onzekerheid. Zeker is dat de duur van de maatregelen om het virus in te dammen van grote invloed is op de economische schade.

Volume groei per sector in Nederland*

	2019	2020	2021
% mutaties			
Agrarisch	1,0	-2,0	1,0
Food	1,0	-3,0	2,0
Industrie	-1,0	-10,0	8,0
Bouw	4,0	-4,5	-2,5
Vastgoed**	7,0	1,5	-5,0
Retail	2,5	-8,0	6,0
Leisure	1,4	-15,0	10,0
Transport & Logistiek	1,5	-6,0	4,0
Telecom, Media & Technologie	3,0	-1,0	0,5
Zakelijke dienstverlening	3,0	-4,0	-0,5

Bron: ABN AMRO Sector Advisory

*: prognose op basis van toegevoegde waarde, jaar-op-jaar groei

** : prognose Vastgoed betreft waardeontwikkeling vastgoed

Kerncijfers Nederlandse economie

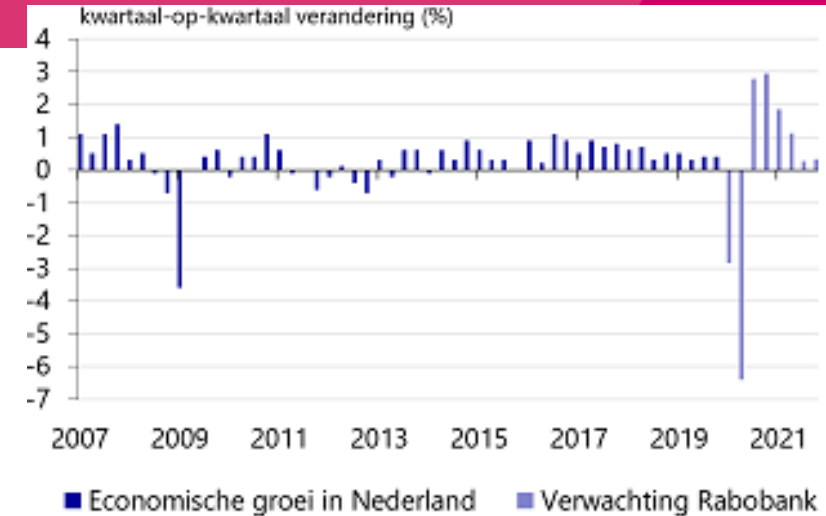
	2019	2020	2021
% mutaties			
BBP	1,8	-3,5	2,5
- Particuliere consumptie	1,4	-5,0	4,5
- Overheidsconsumptie	1,6	3,5	1,5
- Investeringen	5,3	-8,0	-1,0
- Uitvoer	2,3	-6,0	5,5
- Invoer	3,0	-6,0	5,0
Consumentenprijzen (HICP)	2,6	1,1	1,4
Werkloosheid (% beroepsbevolking)	3,4	4,0	4,5

Bron: CBS, TR Datastream, prognoses ABN AMRO Economisch Bureau

Impact op de landelijke economie: Scenario's Rabobank

Rabobank heeft op 9 april jl. hun analyse van de mogelijke impact van de crisis op de economie gepubliceerd. In het gunstigste scenario krimpt de Nederlandse economie dit jaar harder dan in 2009, verwachten economen van Rabobank. Die 5 procent krimp valt te verwachten als de coronabeperkende maatregelen van de overheid vanaf 1 juni worden versoepeld. Als de 'intelligente lockdown' nog drie maanden langer duurt, komt de economische krimp uit rond 14 procent in 2020.

Voor het basisscenario waarbij uitgegaan wordt van een versoepeling van de maatregelen heeft Rabobank enkele tabellen gepubliceerd.

<i>Jaar-op-jaar volume-mutatie (%)</i>	<i>2018</i>	<i>2019p</i>	<i>2020p</i>	<i>2021p</i>
Bruto binnenlands product	2,6	1,8	-5,0	4,9
Private consumptie	2,3	1,4	-4,4	4,1
Overheidsconsumptie	1,6	1,6	2,0	2,0
Bedrijfsinvesteringen	3,0	7,0	-7,4	5,3
Overheidsinvesteringen	-1,6	4,1	1,7	2,6
Export	3,7	2,4	-14,1	14,8
Import	3,3	3,2	-13,8	15,1
Consumentenprijzen (HICP)	1,6	2,7	0,7	1,5
Werkloosheid (% van de beroepsbevolking)	3,8	3,4	6,1	6,5

<i>% toegevoegde waarde j-o-j</i>	<i>2019</i>	<i>2020p</i>	<i>2021p</i>
Landbouw, bosbouw en visserij	0,8	-10	10
Industrie	0,8	-11	4
Bouwnijverheid	4,8	-6	-3
Handel	3,0	-7	8
Vervoer en opslag	0,8	-9	4
Horeca	1,5	-18	22
Informatie en communicatie	3,5	-2	3
Specialistische zakelijke dienstverlening	3,7	-6	4
Overige zakelijke dienstverlening	1,6	-10	1
Onderwijs	-0,3	1	3
Gezondheids- en welzijnzorg	2,6	3	2

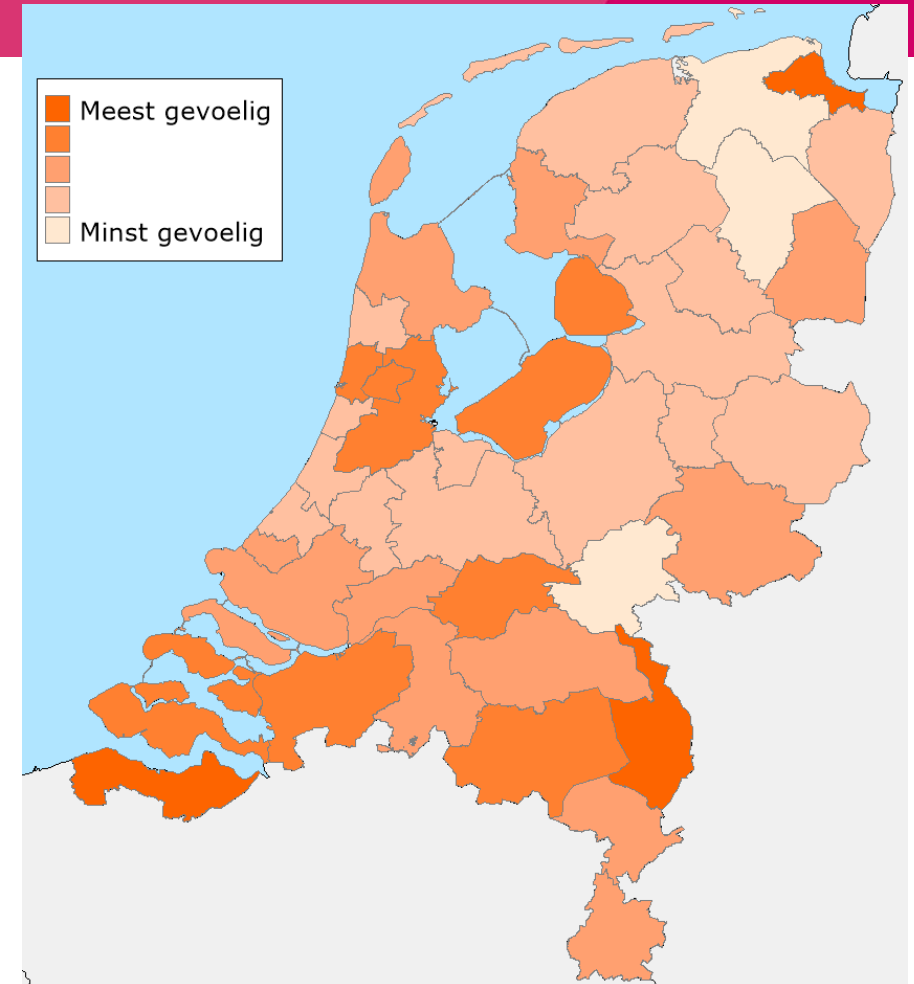
Effect coronacrisis op regionale economieën: Rabobank

Rabobank heeft ook een inschatting gemaakt van de effecten op de regionale economieën (9 april jl.). De omvang van de gevolgen van de crisis en maatregelen verschilt per sector en doordat de economische structuur en het vestigingsklimaat tussen regio's verschilt, is de ene regio gevoeliger voor de coronacrisis dan de andere. Binnen het vestigingsklimaat zijn omvang, dichtheid en diversiteit van economische activiteiten belangrijke factoren.

Regio's met een groot aandeel van de industrie en de handel zijn het meest gevoelig voor de coronacrisis. Dit zijn Noord-Limburg, Zeeuws-Vlaanderen en Delfzijl en omgeving en in iets mindere mate Zuidwest-Gelderland, Flevoland en Groot-Amsterdam. Daarnaast verwacht Rabobank dat agglomeratievoordelen tijdelijk en gedeeltelijk wegvallen. Groot-Amsterdam en Zuidoost-Brabant worden daardoor mogelijk extra geraakt.

De omvang van de Nederlandse economie is niet gelijk verdeeld over de sectoren. De agrarische sector, de delfstoffenwinning, de energie- en watervoorziening, de horeca, cultuur, sport en recreatie en de overige diensten nemen elk slechts 1 tot 2 procent van de productie voor hun rekening. De handel en de industrie zijn daarentegen goed voor ongeveer 14 en 12 procent van de economie. Ook verschilt het aandeel van sectoren in de economie - de sectorstructuur - sterk tussen regio's. Deze verschillen zijn voor een groot deel historisch bepaald, hardnekkig en vaak herkenbaar.

Rabobank concludeert dus dat de regio Haaglanden relatief gezien minder gevoelig is voor de gevolgen van de coronamaatregelen. Het hoge aandeel van de overheid en dat agglomeratievoordelen tijdelijk wegvallen, speelt hierbij een rol.

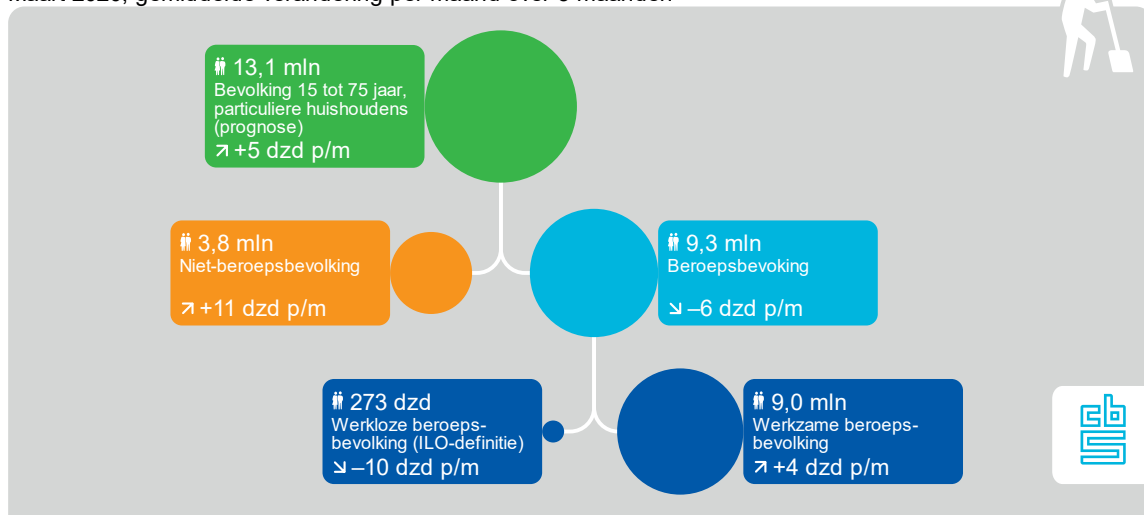

Arbeidsmarkt

Het percentage mensen van 15 tot 75 jaar met betaald werk is in maart gedaald naar 69,1. De daling was de sterkste in 6 jaar. In januari en februari piekte de arbeidsparticipatie nog met 69,3 procent. Ondanks de daling in maart nam het aantal werkenden over de afgelopen drie maanden wel nog toe, met gemiddeld 4 duizend per maand. UWV registreerde eind maart 250 duizend lopende WW-uitkeringen, een toename van 10 duizend ten opzichte van een maand eerder. Lang niet iedereen die stopte met betaald werk werd werkloos. In maart waren er relatief veel mensen gestopt, maar niet op zoek en/of direct weer beschikbaar. Daardoor bleef het werkloosheidspercentage in maart gelijk op 2,9. Over de afgelopen drie maanden nam het aantal werklozen gemiddeld met 10 duizend per maand af, door flinke dalingen in januari en februari. Dat meldt het CBS op basis van nieuwe cijfers.

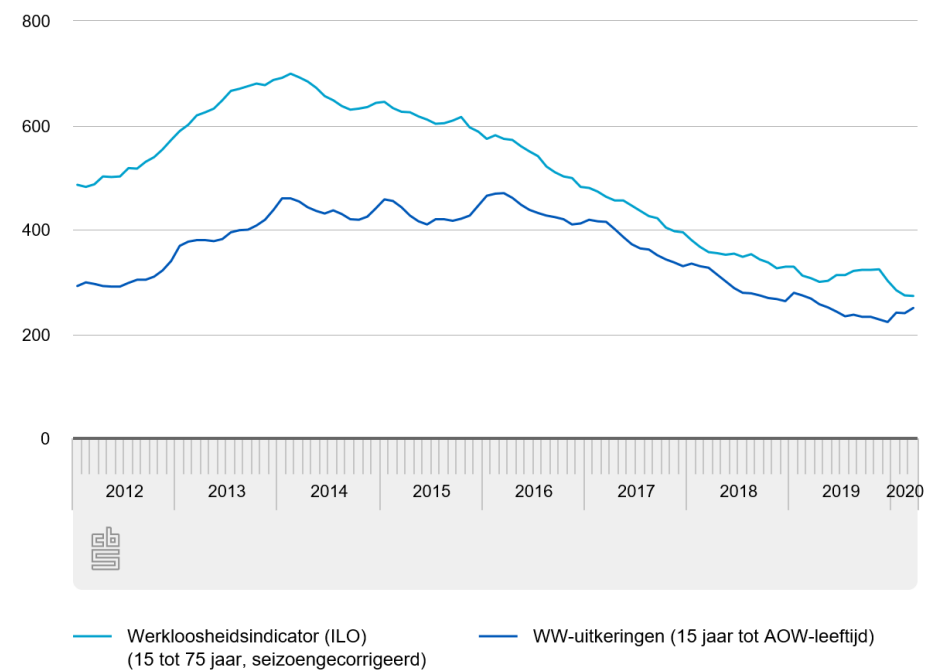
Veranderingen beroepsbevolking

Maart 2020, gemiddelde verandering per maand over 3 maanden

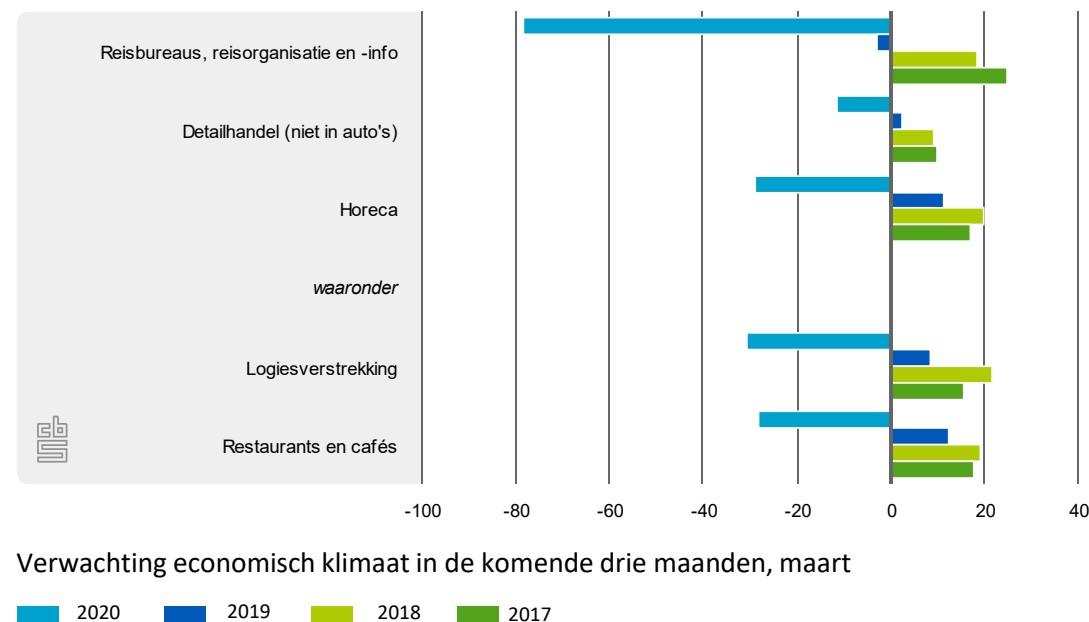
Werkloosheid en WW-uitkeringen

x 1 000

Ondernemersvertrouwen

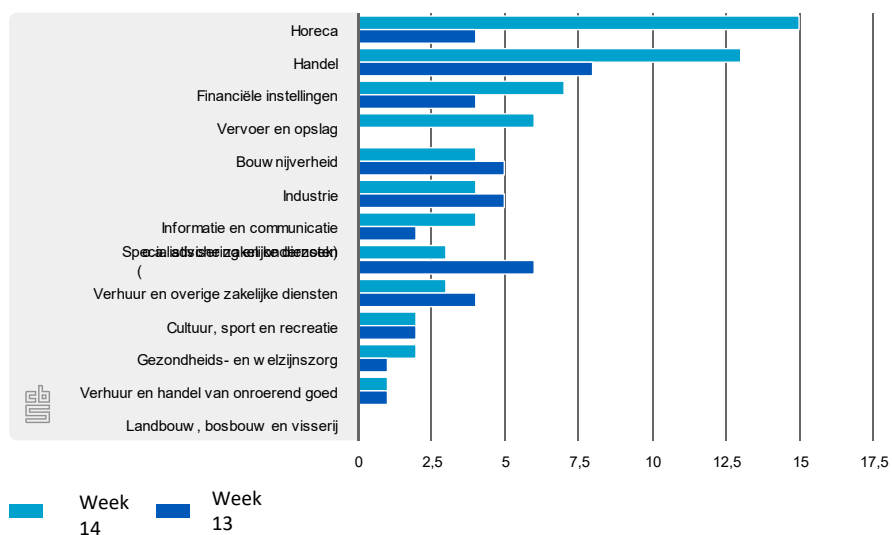
Ondernemers in de Nederlandse detailhandel, de horeca en de reisbranche schatten in maart 2020 het economisch klimaat in de komende maanden aanzienlijk negatiever in. Er waren in januari jl. meer ondernemers die verwachtten dat het economisch klimaat gaat verslechteren dan die aangaven te verwachten dat het gaat verbeteren. Over de verwachte omzet en personeelssterkte in de komende maanden vanaf maart waren deze ondernemers per saldo nog wel positief, maar wel in mindere mate dan in eerdere jaren. Dat meldt het CBS op basis van nieuwe cijfers uit de Conjunctuurenquête Nederland. De laatste keer dat de detailhandel, de horeca en de reisbranche alle drie negatief waren over het economisch klimaat was in december 2014. De verwachtingen van ondernemers in de horeca en de reisbranche zijn in vergelijking met eerdere enquêtes in maart de meest negatieve sinds 2012.

Faillissementen en starters

In week 14 (30 maart tot en met 3 april) zijn 69 bedrijven en instellingen (excl. eenmanszaken) failliet verklaard. Dat zijn er 25 meer dan in week 13 (23 tot en met 27 maart), meldt het CBS. In de eerste 14 weken van dit jaar zijn er 836 [bedrijven en instellingen](#) failliet verklaard. Dat zijn er 8 minder dan in dezelfde periode van 2019. De trend vanaf 2019 is redelijk vlak.

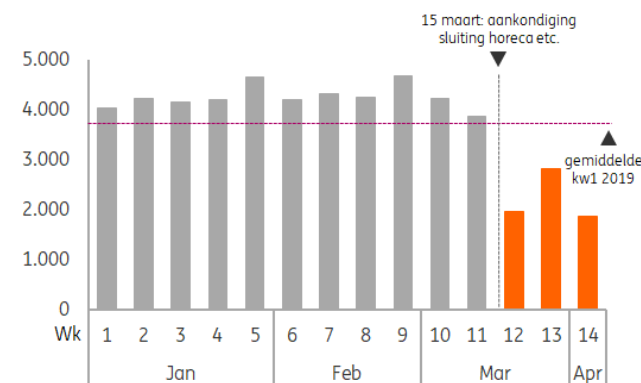
Van alle bedrijfstakken had de horeca het grootste aantal [faillissementen](#), namelijk 15. Dat is veruit het hoogste aantal faillissementen per week in deze branche tot nu toe in 2020. In de eerste 13 weken van 2020 werden gemiddeld per week 3,5 horecabedrijven failliet verklaard. Verder zijn er in de handel 13 bedrijven failliet verklaard. Dat is vrijwel hetzelfde als het gemiddelde van de eerste 13 weken van 2020. Ook het aantal uitgesproken faillissementen in de financiële instellingen en in de sector vervoer en opslag is niet per se opmerkelijk. Eerder dit jaar zijn meer faillissementen per week waargenomen in deze bedrijfstakken.

Het aantal nieuwe ondernemers dat zich in de laatste twee weken van maart bij de Kamer van Koophandel heeft ingeschreven ligt volgens ING 40% lager ten opzichte van dezelfde periode in 2019. In de maanden januari en februari waren er juist 10% meer starters dan in dezelfde periode een jaar eerder. Ook in de eerste twee weken van maart ligt het aantal starters nog 12% hoger. In de derde week van maart halveert het aantal startende ondernemers ten opzichte van de week daarvoor.

De stijging in de laatste week van maart houdt mogelijk verband met de aankondiging van het [financiële noodpakket](#) van de overheid voor ondernemers, zoals een eenmalige uitkering van 4.000 euro en inkomensondersteuning. Om voor een van deze regelingen in aanmerking te komen moeten ondernemers zich echter voor 17 maart 2020 bij de KvK hebben ingeschreven.

Aantal nieuwe ondernemers daalt sterk na aankondiging van overheidsmaatregelen in verband met het coronavirus
Inschrijvingen per week in 2020 bij de Kamer van Koophandel

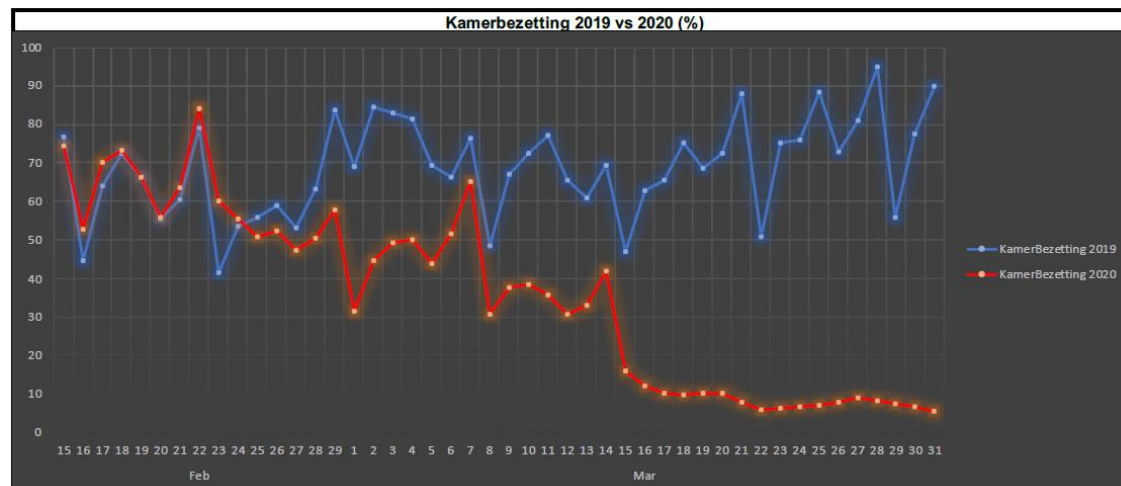
Bron: KvK, bewerking ING Economisch Bureau

Haagse economie: Toerisme

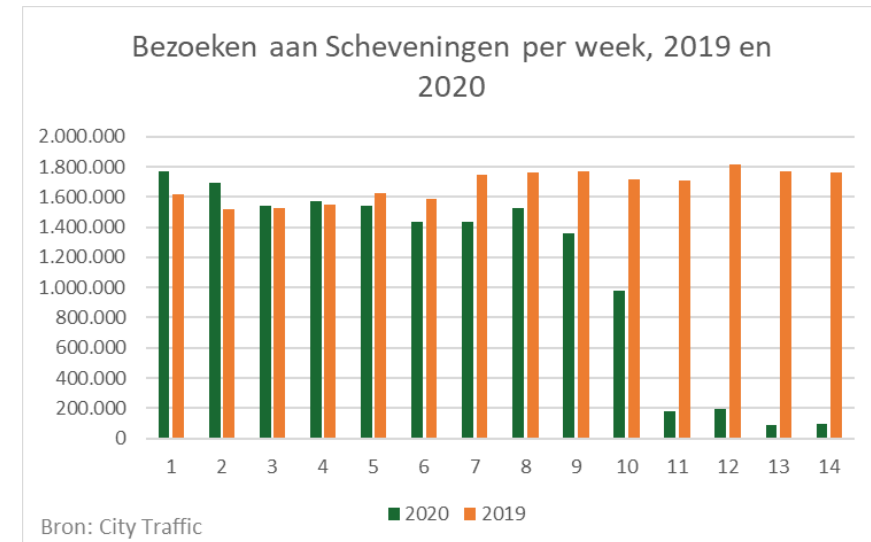
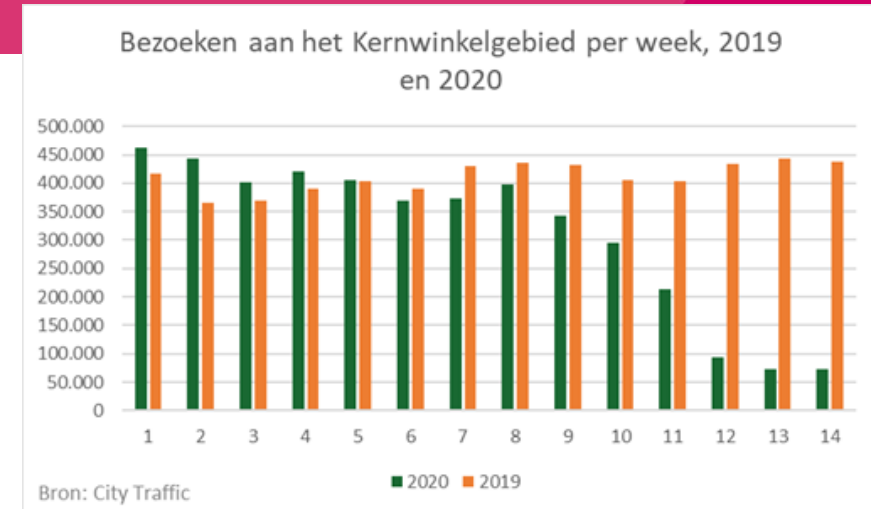
De horeca, detailhandel en toeristische sector ervaren de grootste en meest directe impact. Toerisme zorgt normaal voor zo'n € 150 miljoen bestedingen in detailhandel en € 270 miljoen in de Haagse horeca. In deze sectoren zitten ca 53.000 Haagse banen, meer dan een zesde van de totale werkgelegenheid, juist ook veelal voor praktisch opgeleiden.

Inmiddels zijn er in deze sectoren al enkele faillissementen bekend gemaakt. De verwachting is dat dit aantal de komende tijd zal stijgen. Een deel van de winkels dat eerst zijn deuren had gesloten in verband met de maatregelen, is van plan toch weer open te gaan of is inmiddels al weer open.

Veel Haagse culturele instellingen hebben te maken met een dreigend faillissement, en daarmee veel ZZP-ers; 60% van de werknemers in deze sector bestaat uit ZZP-ers.

Kamerbezetting Haagse hotels. Bron: Visitordata

Haagse economie: sectoren

Vrijwel alle bedrijven en instellingen ervaren in meer of mindere mate problemen door de Coronacrisis. Maar duidelijk is dat de crisis voor alle partijen van invloed is. Naast de toeristische sector lijken met name ZZP-ers en de startups en scale-ups grote klappen te krijgen.

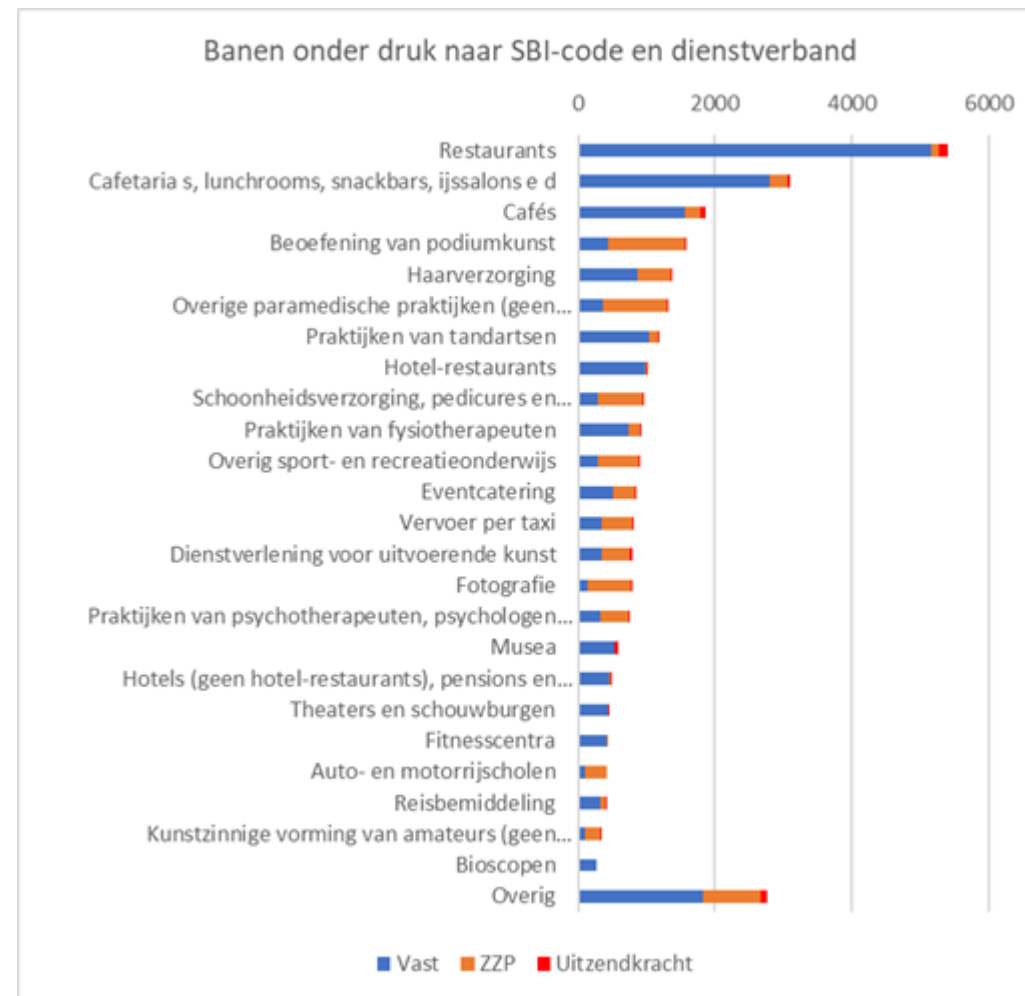
Het niet kunnen reizen zorgt voor problemen bij onze internationale instellingen en bedrijven. Veel werkgevers kiezen nu voor een stop op vacatures. Openstaande vacatures worden tijdelijk niet vervuld of ingetrokken. Enerzijds is dit om eerst de impact van de coronamaatregelen op het bedrijf en nieuwe projecten te kunnen overzien. Anderzijds, is het inwerken van nieuw personeel moeilijk vanuit de thuiswerksituatie (toegang systemen, IT-apparatuur en begeleiding).

De oplopende kosten van sommige goederen raakt een deel van de maakindustrie en in toenemende mate de bouw. Ook hebben delen van de energiesector en de advocatuur het zwaar, waaronder de sociale advocatuur. De Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) verwacht dat de meeste sociaal advocaten te maken krijgen met een terugloop in omzet van zo'n 90 procent. Een ander deel van de advocatuur profiteert juist van een toenemende vraag naar juridisch advies i.v.m. de Coronacrisis.

De IT/Tech sector lijkt nog het minst last te hebben van de crisis. Voor de financiële instellingen en verzekeraars is het nog te vroeg om de impact te kunnen inschatten.

De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen voor de gemeente Den Haag. Den Haag krijgt veel minder geld binnen omdat bijvoorbeeld het gebruik van het openbaar vervoer sterk is gedaald. De stad heeft aandelen in de HTM en krijgt daar doorgaans dividend voor. Dat valt straks weg. Ook de opbrengsten van de onroerendezaakbelasting zullen gaan tegenvallen. En er komt op dit moment geen toeristenbelasting binnen. Daar staat tegenover dat er in hoog tempo geld wordt uitgegeven door de crisis. Alleen al naar de GGD gaat ruim tienmaal zoveel als normaal.

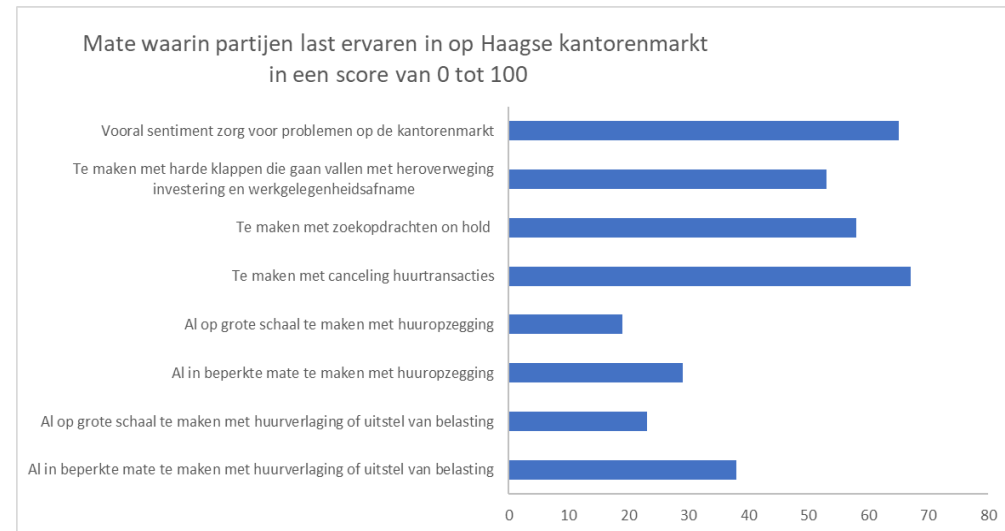
De figuur hiernaast geeft een indicatie van sectoren die onder druk staan vanwege de crisis en het aantal banen, onderverdeeld in werknemers in vast dienstverband, ZZP-ers en uitzendkrachten.

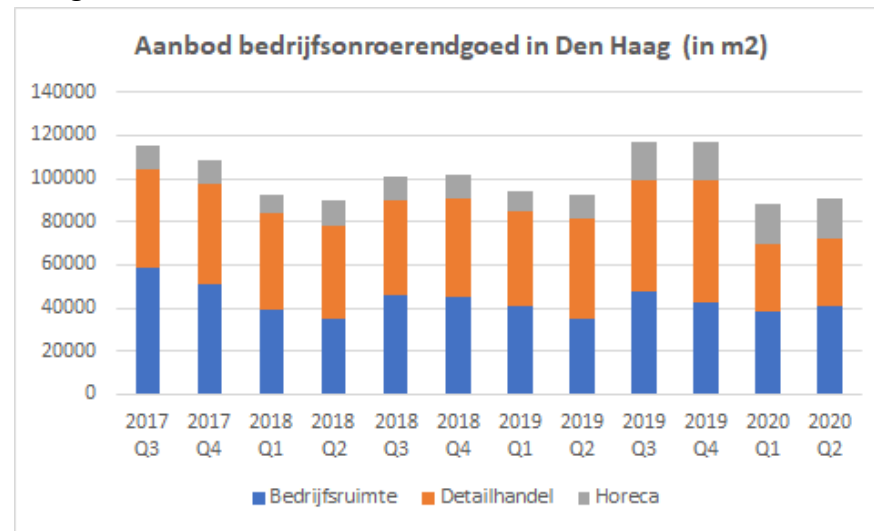
Haagse economie: Kantoren en bedrijfsruimte

Op basis van een eigen enquête met respons van 40 beleggers, ontwikkelaars en makelaars blijkt dat er op de kantorenmarkt ook effecten optreden. Besluiten tot contractverlenging worden on hold gezet en hetzelfde geldt voor lopende huuronderhandelingen. Ook zijn er directe huuropzeggingen. De marktpartijen verwachten de economische gevolgen op de kantorenmarkt nog meer te gaan merken. De lengte van de intelligente lockdown zal bepalen in welke mate.

De kantoorverzamelgebouwen worden op korte termijn al hard geraakt. Hierbij gaat het om uitval door directe huuropzeggingen van kleine bedrijven en ZZP-ers met memberships. Daarnaast is uitval van vraag naar vergaderruimte en horeca & catering en evenementen. Daarnaast worden de verzamelgebouwen voornamelijk bezet door startups en scale-ups. Dit zijn groepen die fors geraakt worden door de crisis omdat ze onvoldoende vet op de botten hebben om klappen op te vangen.

Steenworp Vestigingsadviseurs Haaglanden adviseert en begeleidt (startende) bedrijven bij het vinden van passende bedrijfshuisvesting in de regio Haaglanden. Steenworp monitort de beschikbaarheid van het bedrijfsruimterend goed in Den Haag.

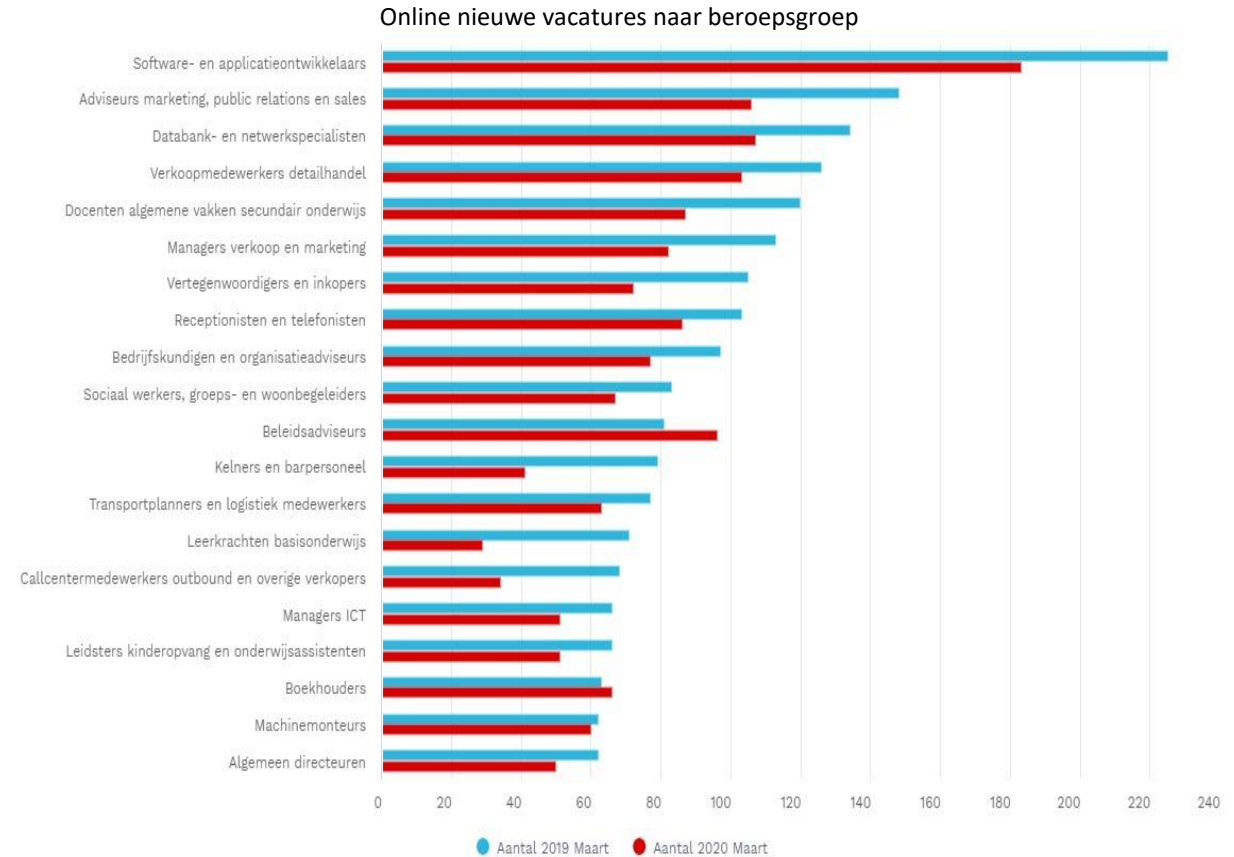

Ten opzichte van het eerste kwartaal van 2019 werd er in het eerste kwartaal van 2020 21 procent minder kantoorruimte en 28 procent minder bedrijfsruimte in Nederland in gebruik genomen, stelt vastgoedspecialist Cushman & Wakefield. Het beleggingsvolume over het eerste kwartaal is 21 procent lager. Dat heeft volgens Cushman & Wakefield niet alleen met de [corona-uitbraak](#) te maken. De cijfers vallen ook lager uit als gevolg van de schaarste van kantoor- en bedrijfsruimte. De krimp in maart is daarentegen wel duidelijk sterker geweest dan in de voorgaande maanden.

Haagse economie: Arbeidsmarkt

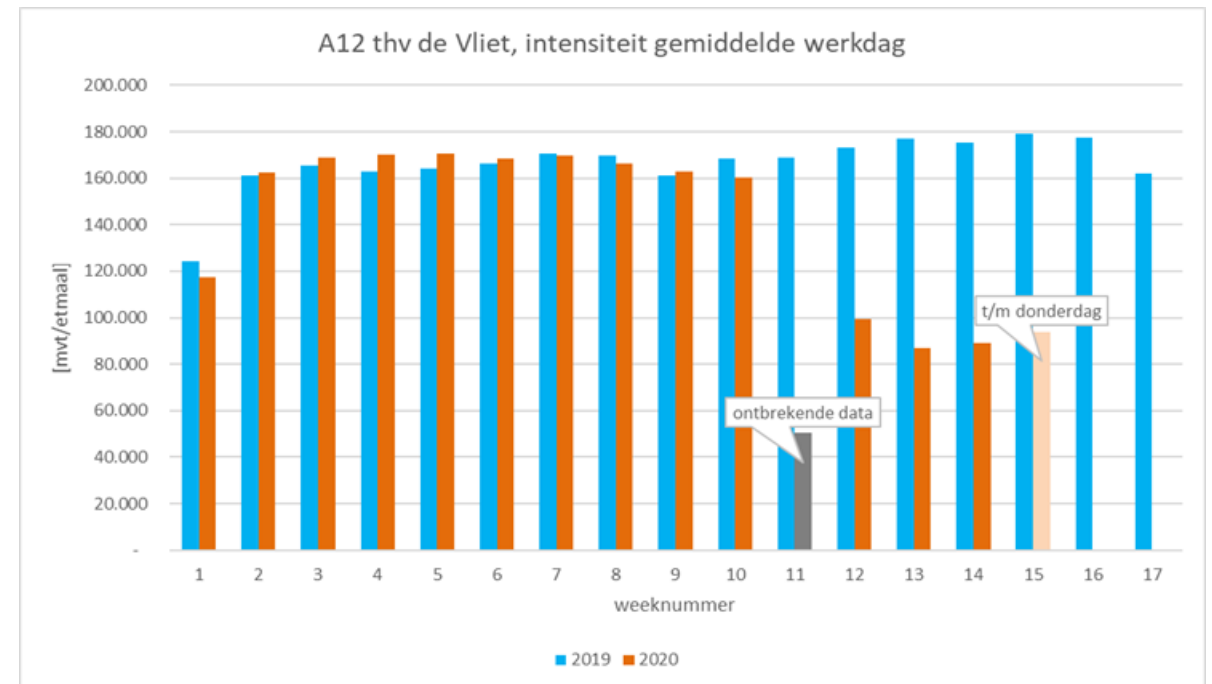
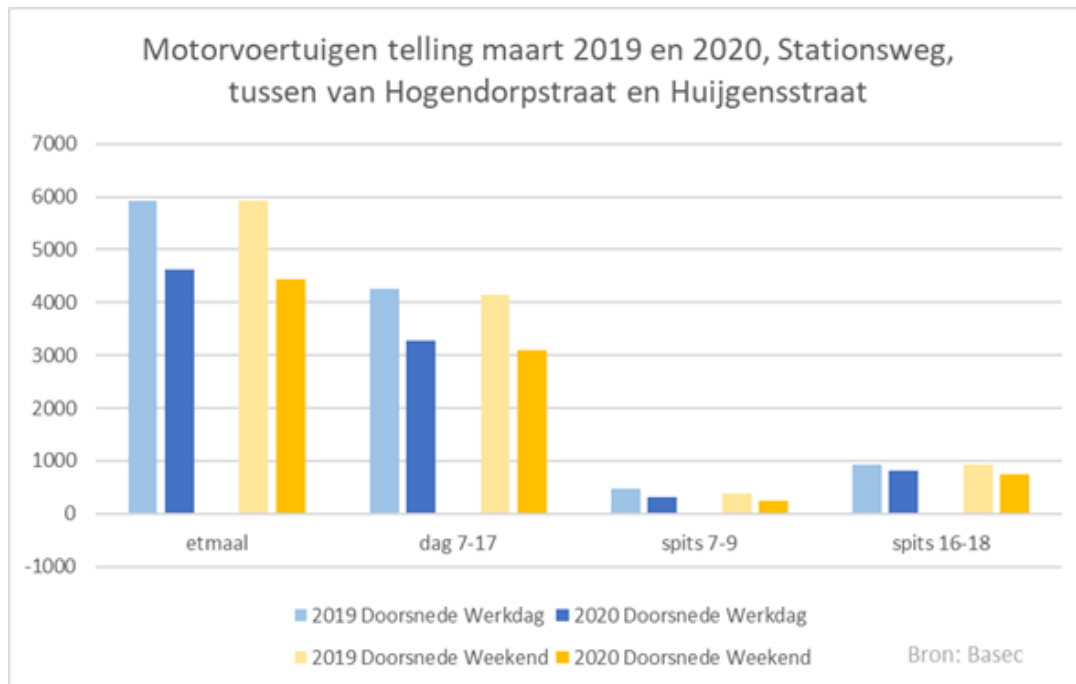
In maart kwamen er in Den Haag en omstreken 1.952 nieuwe WW-uitkeringen bij en werden 1.434 WW-uitkeringen beëindigd. Het aantal nieuwe WW-uitkeringen nam in maart met 689 uitkeringen 55 procent toe ten opzichte van februari. Van deze toename is de grootste stijging te zien bij uitzendbureaus (+346) en voormalig horeca/cateringmedewerkers (+173).

Verder is het aantal online vacatures in maart voor bijna alle beroepsgroepen teruggelopen.

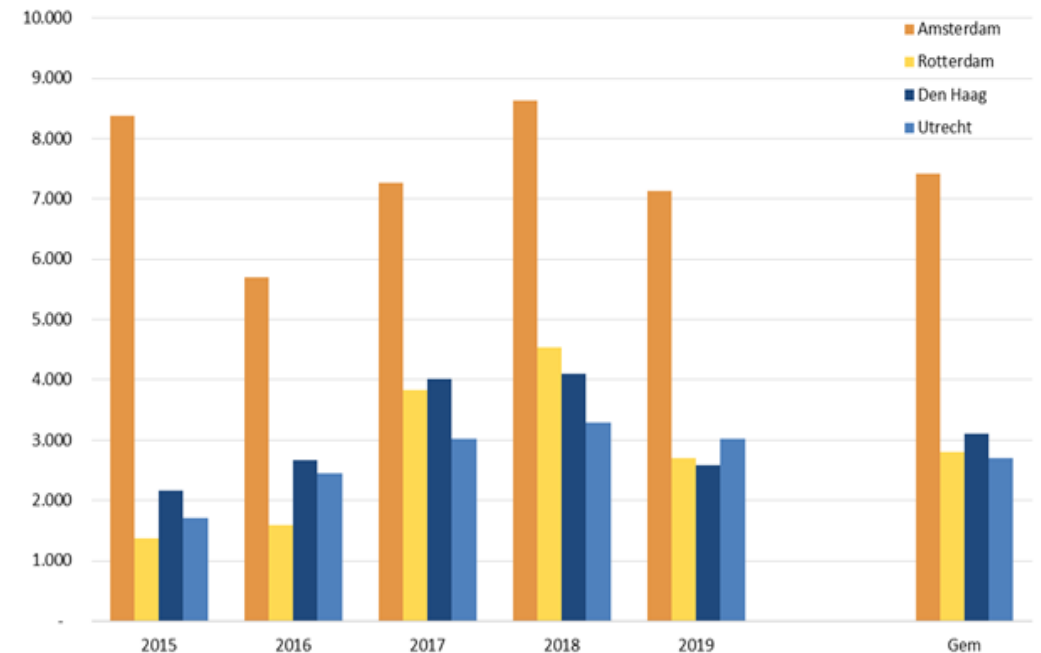
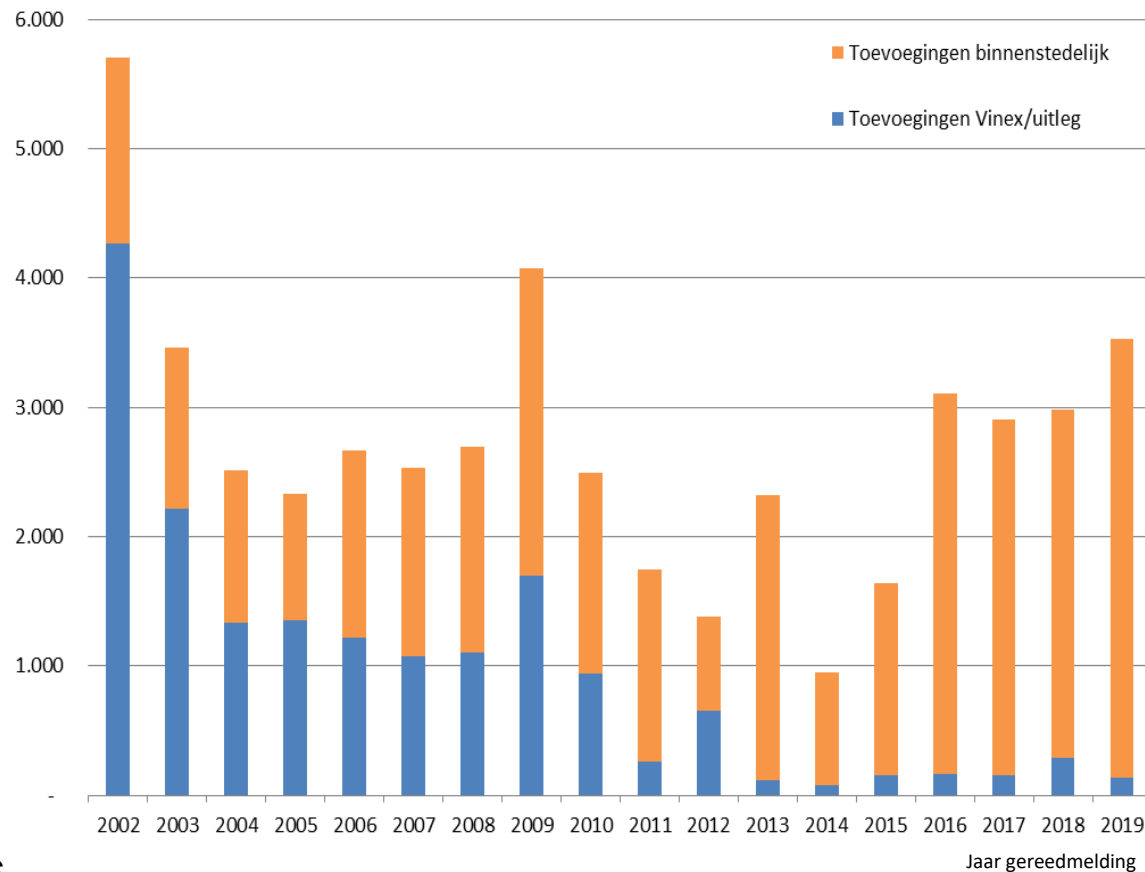
Haagse economie: Mobiliteit

Ook in het dagelijkse verkeer is de impact van de crisis terug te zien. Er zijn veel minder reisbewegingen, zowel met de auto als met het OV. Zo nam het aantal reizigers van de HTM de laatste weken enorm af van zo'n 300.000 reizigers per dag naar zo'n 60.000.

Haagse economie: Wonen

De vorige crisis had ook impact op de woningbouw. Vooralsnog is het onduidelijk of dat ook geldt voor de Coronacrisis.

In aanbouw genomen 2015 t/m 2019 in G4				
	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht
2015	8.376	1.371	2.171	1.711
2016	5.705	1.597	2.674	2.453
2017	7.264	3.824	4.023	3.018
2018	8.639	4.544	4.100	3.300
2019	7.125	2.700	2.579	3.015
Gem	7.422	2.807	3.109	2.699
Totaal 2015 t/m 2019	37.109	14.036	15.547	13.497

Vervolg Journaal

Over ongeveer twee weken zal dit journaal een update krijgen. Dan zullen er nieuwe cijfers beschikbaar zijn over o.a. het consumentenvertrouwen, investeringen, consumptie en faillissementen.

Ook zal de afdeling economie in nauw contact blijven staan met de grotere bedrijven en instellingen in Den Haag en zullen de signalen van deze bedrijven in de monitor worden gedeeld.

Bronnen

- <https://www.cpb.nl/scenarios-coronacrisis#>
- <https://www.economicboardzuidholland.nl/3387-2/>
- <https://www.ondernemen010.nl/actueel/effect-corona-op-economie/Impact-coronacrisis-economie-van-Rotterdam-Rijnmond-NEO-EUR-29032020-b.pdf>
- <https://economie.rabobank.com/publicaties/2020/april/effecten-van-coronacrisis-op-regionale-economie/>
- <https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/onze-economie/de-nederlandse-economie/publicaties/ing-scenarios-coronavirus-en-de-nederlandse-economie.html>
- <https://insights.abnamro.nl/2020/03/invloed-coronacrisis-op-nederlandse-economie/>
- <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19>
- LISA, werkgelegenheidsregister
- CBS, faillissementen
- <https://fd.nl/economie-politiek/1341377/imf-wereldeconomie-krimpt-met-3>